

Uczciwość

Na podstawie opowiadania Katarzyny Ryrych „Niebieska kredka” z tomu „Gorzka czekolada i inne opowiadania o ważnych sprawach” oraz rozdziału „Uczciwość” z książki „Z dzieckiem w świat wartości”

(materiały: ww. zbiór opowiadań, duże kartki papieru, flipchart, pisaki)

Zadania dla nauczyciela:

Przeczytaj opowiadanie Katarzyny Ryrych „Niebieska kredka” z tomu „Gorzka czekolada i inne opowiadania o ważnych sprawach”.

Byłoby dobrze, gdyby uczniowie mogli w domu przeczytać sami to opowiadanie, a potem nauczyciel przeczytałby je głośno na lekcji.

Przeczytaj też rozdział „Uczciwość” z książki Ireny Koźmińskiej i Elżbiety Olszewskiej „Z dzieckiem w świat wartości”.

Cele lekcji:

1. Uświadomienie uczniom czym jest UCZCIWOŚĆ, jaka jest jej definicja, co ona oznacza.
2. Pokazanie, jakie są korzyści praktykowania, a jakie skutki zaniechania uczciwości.
3. Pokazanie wielu aspektów uczciwości.
4. Ćwiczenie umiejętności dyskusji – stosowania argumentów, kulturalnego odpierania argumentów przeciwnej strony.
5. Ćwiczenie wypowiedzi publicznych.
6. Ćwiczenie uważnego słuchania.

Przebieg lekcji:

1. Przeczytanie uczniom opowiadania „Niebieska kredka”.
2. Opowiedzenie tekstu przez chętnych uczniów.
3. Uzupełnienie treści przez resztę klasy.
4. Dyskusja.

Dyskusja:

O czym jest opowiadanie, o jakiej wartości?

Czym jest uczciwość? (na tablicy wypisujemy wszystkie propozycje, układamy definicję uczciwości)

Uczciwość to poszanowanie prawdy, prawdomówność, poszanowanie cudzej własności, rzetelność, zgodność postępowania z zasadą bezstronności i równości praw, respektowanie zasad społecznych.

Dlaczego ważne jest, by być uczciwym i jakie są skutki łamania tej wartości, jak się czujemy, gdy praktykujemy tę wartość i jak inni na nią reagują, a także co dzieje się, gdy wartość ta zanika w kontaktach między ludźmi?

Wobec kogo i czego należy być uczciwym?

- Wobec siebie samego.
- Wobec innych ludzi, innych istot.
- Wobec faktów i zjawisk rzeczywistości.
- Wobec pracy i obowiązków.
- Wobec spotykających nas problemów.

Jakie są skutki bycia uczciwym?

- Dla osoby praktykującej tę wartość (jak się czuje, jak inni reagują, co osiąga, co traci, jakie są długotrwałe konsekwencje dla niej).
- Dla odbiorcy.
- Dla otoczenia.
- Dla przyszłości.

Jakie są skutki nieuczciwości?

- Dla osoby postępującej nieuczciwie (jak się czuje, jak inni reagują, co osiąga, co traci, jakie są długotrwałe konsekwencje dla niej).
- Dla odbiorcy.
- Dla otoczenia.
- Skutki długoterminowe dla innych.

W jakich sytuacjach życiowych dzieci zetknęły się z uczciwym postępowaniem bądź z nieuczciwością (przykłady)?

Jak się czuły będąc świadkami nieuczciwości, a jak postępowania uczciwego?

Jak się zachowywały będąc świadkami nieuczciwości lub postępowania uczciwego?

Czy uważają, że można było postąpić inaczej?

Jakie aspekty uczciwości lub nieuczciwości pokazane są w tym opowiadaniu?

Wypiszmy na tablicy wszystkie podane przez uczniów aspekty uczciwości i nieuczciwości pokazane w opowiadaniu.

- Wyrwanie artykułów z czasopism w bibliotece.
- Kradzież książki w bibliotece.
- Nieujawnienie tego faktu przez narratora.
- Nieuczciwa walka pływaków Wojtka i Mateusza (który z nich był nieuczciwy? a może obaj?).
- Obawa narratora o uczciwość zawodów z Wojtkiem.
- Złamanie regulaminu basenu przez Wojtka – skok do wody.
- Kradzież kredki.
- Przyznanie się Julki do winy i naprawienie nieuczciwości.

Ćwiczenie 1. Podzielmy klasę na siedem grup. Każda grupa przygotuje i przedstawi odpowiedzi na następujące pytania:

- Jakie były skutki (natychmiastowe i długoterminowe) nieuczciwości w poszczególnych przypadkach?
- Jak czuły się osoby nieuczciwe?
- Jak czuli się świadkowie nieuczciwości?

Grupy przedstawiają swoje odpowiedzi.

Prosimy całą klasę o udział w dyskusji na następujące tematy:

- Czy nieuczciwe zachowania można tolerować?
- Jakie mogą być przyczyny nieuczciwości?
- Czy są sytuacje, gdy kłamstwo lub kradzież można usprawiedliwić?
- Czy można usprawiedliwić nieuczciwe wykonywanie swoich obowiązków? W jakich okolicznościach? (np. Praca więźniów w czasie wojny przy produkcji amunicji dla wroga.)
- Jakiego rodzaju nieuczciwości nie można usprawiedliwić nigdy?
- W którym przypadku w opowiadaniu naprawiono nieuczciwe zachowanie? Jak? Co mogło z tego wyniknąć? Co z tego wyniknęło?

Ćwiczenie 2. Przeanalizujmy zdanie Władysława Bartoszewskiego:

„Warto być uczciwym, chociaż nie zawsze się to opłaca. Opłaca się być nieuczciwym, ale nie warto.”

Jakie inne wartości moralne są pokazane w opowiadaniu?

(sprawiedliwość, solidarność, życzliwość, szacunek i jego brak, miłość rodzeństwa, samodyscyplina, odpowiedzialność, odwaga, przyzwoitość).

Przypomnienie definicji uczciwości.

Uczciwość to:

- Mówienie prawdy nawet wtedy, gdy jest dla nas niewygodna i może narazić nas na przykrości
- Przyznanie się do winy i naprawienie szkody
- Wykonywanie starannie i należycie naszych prac i obowiązków,
- Respektowanie przyjętych społecznie przepisów i norm

UZUPEŁNIENIE

Proponujemy uzupełnienie lekcji omawiającej opowiadanie „Niebieska kredka” na lekcji wychowawczej wykorzystując następujące tematy do dyskusji zaproponowane w książce „Z dzieckiem w świat wartości” Ireny Koźmińskiej i Elżbiety Olszewskiej.

Konsekwencje uczciwości i nieuczciwości

- Ściągałeś na sprawdzanie. Dostajesz szóstkę. Ale naprawdę nie znasz tego tematu.
Jakie będą długofalowe (w przyszłości) konsekwencje tego postępowania (np. student medycyny nie uczy się i ściąga na egzaminie, potem jako lekarz błędnie diagnozuje pacjenta i źle go leczy).
- Koleżanka bierze narkotyki i ty o tym wiesz. Jej rodzice pytają, czy ich córka się narkotyzuje.
Ty odpowiadasz, że nie.
Jakie mogą być długofalowe (w przyszłości) konsekwencje twojego kłamstwa.
- Koleżanka kupiła żółty sweter, którym jest zachwycona, ale według ciebie bardzo źle w nim wygląda. Pyta cię o zdanie. Nie chcąc sprawić jej przykrości, mówisz, że wygląda świetnie.
Jakie będą długofalowe (w przyszłości) konsekwencje twojego kłamstwa.
- W sklepie kasjer wydał ci o 50 zł za dużo reszty. To on się pomylił, nie ty. Postanawiasz zatrzymać pieniądze.
Jakie mogą być długofalowe (w przyszłości) konsekwencje twojej nieuczciwości?
- Wprowadzasz się do innej dzielnicy i zmieniasz szkołę. Chcąc zrobić dobre wrażenie na kolegach opowiadasz o zamożności twojej rodziny. Niedługo potem koledzy chcą cię odwiedzić.
Jakie mogą być konsekwencje twoich przesadzonych opowieści?
- Obiecujesz sobie, że przez tydzień nie będziesz oglądać telewizji, bo musisz więcej się uczyć.
Jednak gdy nikogo nie ma w domu oglądasz „tylko jeden” film.
Omów konsekwencje takiego postępowania i swoje uczucia.
- Z powodu jakiegoś przewinienia rodzice zakazują Ci gier komputerowych przez kilka dni. Gdy nie ma w domu rodziców łamiesz zakaz. Jakie wartości jeszcze łamiesz? Jak się z tym czujesz?

Przy praktykowaniu uczciwości – jak zawsze w życiu – niezbędny jest filtr mądrości i sumienia. Mówienie prawdy nie zawsze jest dobre – musimy zastanowić się, czy kogoś nie zranimy lub nie narazimy na szkodę. Jeżeli mówimy komuś, że ma defekty fizyczne (np. krzywe nogi, zeza, sepleni), to krytykujemy coś, czego dana osoba nie może zmienić i co głęboko ją zrani. Nie jest to wówczas cnota uczciwości, lecz brak szacunku, wrażliwości i nietakt, który może pozostawić u drugiej osoby głęboki uraz na całe życie.

Inne sytuacje, gdy prawdomówność nie jest cnotą, lecz brakiem mądrości – np. gdy bandyci pytają, gdzie ukrywa się osoba, którą chcą skrzywdzić, uczciwe wskazywanie takiego miejsca może być wyrazem braku rozsądku, formą zemsty lub przejawem tchórzostwa.

Przyczyny nieuczciwości

Czasem ludzie stają się nieuczciwi, gdyż chcą być ważni lub czują się odrzuceni. Potrzeba bycia ważnym, bycia kimś, jest cechą każdego człowieka. Do dorosłych należy, by nauczyć dzieci czerpania satysfakcji z bycia ważnym „w dobry sposób” – dzięki swej wiedzy, autorytetowi, osiągnięciom, pomocy innym, umiejętnościom komunikacyjnym, organizacyjnym, opanowaniu itp.

Ludzie, których nie nauczono akceptowanych form osiągnięcia satysfakcji, którym nie dano szansy na sukces w dobry sposób, czasem znajdują inne, łatwiejsze formy zaspokojenia tej potrzeby – formy, które nie wymagają od nich szacunku do siebie i innych, taktu czy dobrej komunikacji z innym, ani innych społecznych umiejętności. Znajdą satysfakcję w kradzieżach (pieniądze dają im poczucie władzy i siły), w zastraszaniu innych, narzucaniu swojej woli, w destrukcji.

Uczciwość buduje poczucie własnej wartości i szacunek do siebie, a także zaufanie innych do nas, pozwala uniknąć błędów, strat i nieszczęść. Poprzez uczciwość okazujemy szacunek innym – dbamy o ich dobro i uczucia, a także sobie – dbamy o swe dobre imię, swoją wiarygodność i własne dobre samopoczucie moralne.